

MUUT PALVELUT

54 Kaustisen seutukunta

TOIMINTASUUNNITELMA VUODELLE 2026

A-osa: Seudun kehittämisen tilannekuva ja painopisteet

I Toimintaympäristön tilanne ja kehitysnäkymät

Tilanne

Toimintaympäristön hallitseva piirre on ollut vuodesta 2022 alkaen turvallisuusympäristön ja turvallisuuspoliittisen tilanteen epävarmuus erilaisine heijastusvaikutuksineen. Vuoden 2025 aikana taloudellinen epävarmuus on lisääntynyt ja kuluttajien sekä yritysten luottamus tulevaisuuden näkyisiin heikentynyt. Keväällä 2025 elinkeinoelämän toimeliaisuus kääntyi selvään laskuun ja työttömyys lisääntyi Suomessa. Teollisuuden ja rakentamisen tilanne vaikeutui, samoin suuret investoinnit energiaan ja siihen liittyvään infraan laskivat valtakunnallisella tasolla.

Epävarma tilanne on vaikuttanut luonnollisesti myös Kaustisen seudulle, mutta kuten aiempina vuosina, seudulla kasvu- ja taantumavaiheiden heilahtelut ovat olleet muuta maata lievempiä. Talvella 2025 seudun yrityksillä käynnistyi kuitenkin poikkeuksellisen varovainen kausi: investointi- ja kehittämissuunnitelmien laatiminen ja avustushakemusten jättäminen rahoittajille lähes pysähtyi. Vuoden alkupuoliskolla seudun yritysten julkinen kehittämis- ja investointituki oli vain noin 10% aikaisempaan vuoteen verrattuna. Seutukunnan arvion mukaan tilanteeseen vaikuttivat monet syyt epävarmojen taloudellisten näkymien lisäksi, kuten mm. yksityisen rahoituksen saatavuuden haasteet ja se, että seudun yrityksillä on ollut usean vuoden mittainen yritysten kokoon suhteutettuna suurten investointien kausi. Toisin sanoen yritysten tarve investoida on ollut pienempi ja riskinottoon suhtauduttiin varovaisesti. Samaan työttömyys lähti nousemaan, mutta maltillisesti verrattuna muuhun Suomeen. Seudun yritysten tulokunto on pääosin hyvä. Vuoden toisella puoliskolla yritykset ovat jälleen aktivoituneet ja tällä hetkellä yrityksillä on runsaasti investointisuunnitelmia. Seutukunnan tiedossa oleva yritysten investointisuunnitelmien yhteismäärä on noin 30 miljoonaa euroa. Kaustisen seudulla on tällä hetkellä 1156 yritystä. Yritysten perustaminen on ollut aktiivista kuluvana vuonna (50 kpl marraskuuhun mennessä) ja yritysten kokonaismäärä on kasvanut noin 20:lla. Yritysten perustaminen on lisääntynyt vuodesta 2024.

Seudulle suunniteltujen suur- ja energiahankkeiden investointien kokonaissumma on tällä hetkellä noin 4 miljardia euroa. Lestijärven tuulivoimapuisto on käytännössä valmiina, Halsuan Honkakankaan tuulivoimapuiston ja Halsuan sähköaseman rakentaminen on käynnissä. Keliber Oy:n litium-kaivoksen rakentaminen Kaustisella on loppuvaiheessa. Suurhankkeiden investointien toteutuma on tällä hetkellä noin 1,2 miljardia euroa.

Investointihankkeet ovat lisänneet merkittävästi työtilaisuuksia seudun yrityksille eri toimialoilla, kuten maanrakennus, rakentaminen, majoitus- ja ruokapalvelut sekä huolto ja kunnossapito. Arvioiden mukaan investoinneista jää alueelle rakennusvaiheessa n. 10-20% investoinnin kokonaissummasta. Tuotantovaiheessa investoinneista jää alueelle erilaisten yritys- ja muiden palvelujen ostoa, kiinteistöverotuottoja sekä yritysten ja työntekijöiden verotuottoja. Seutukunnan suorittamassa suorassa selvityksessä koskien kaivoshankkeen alueelta hankkimia palveluita voidaan todeta, että seutukunnan alueen yritykset ovat päässeet vahvasti mukaan kaivoshankkeen rakennusvaiheeseen jopa kymmenien miljoonien osuudella. Samoin tuulivoima- ja muut energiainfraan liittyvät hankkeet työllistävät vahvasti paikallisia yrityksiä ja työntekijöitä. Alueen majoitus-, ruoka- ja kauppapalvelut ovat myös suuria hyötyjiä.

Aurinkovoimaan liittyvät hankkeet ja investoinnit ovat tällä hetkellä vielä suunnittelu- ja käynnistysvaiheessa. Seutukunnan toimesta on koottu yhteen noin 50 maanomistajaa ja 20 hanketoimijaa. Tällä hetkellä koossa on noin 2 000 hehtaaria aurinkovoimarakentamiseen sopivia maa-alueita. Vuokra- ja aiesopimuksia on tehty noin 1000:lle hehtaarille. Seudulle on rakennettu lisää yksityisten toimijoiden biokaasulaitoksia. Kaustiselle on valmisteilla Suomen suurimpia oleva biokaasulaitos, joka on tällä hetkellä rahoitushakuvaiheessa. Lisäksi eri kuntiin on suunnitteilla suurempia kuin maatilamittakaavan kokoisia yhteislaitoksia. Seutukunta on eri hankkeidensa ja yrityspalvelun kautta luonut edellytyksiä ja valmistellut biokaasulaitosten käynnistymistä ja sijoittumista alueelle jo useita vuosia.

Seudun työttömyys on vähentynyt olennaisesti vuoden aikana ollen tällä hetkellä Pohjanmaan ELY-keskuksen pienimpiä. Kuntien välillä on kuitenkin eroa.

Kehitysnäkymät lyhyellä aikavälillä (2-3 vuotta)

Valtiovarainministeriö toteaa syyskuun 2025 taloudellisessa katsauksessaan, että Suomen talous on toipunut taantumasta hitaasti, mutta merkkejä vauhdikkaammasta kasvusta on näkyvissä. Maailmantalouden epävarmuus on VM:n mukaan hieman vähentynyt ja tiedot maailmantaloudesta ovat myös olleet jonkin verran odotuksia myönteisempiä. Tästä huolimatta epävarmuus on edelleen merkittävää. Energiasiirtymään ja uuden teknologian käyttöönottoon sekä puolustushankintoihin liittyvät investoinnit kasvavat. Vuodelle 2026 bkt:n kasvun ennustetaan olevan 1,4% ja vuonna 2027 1,7%.

Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennusteessa syksyltä 2025 todetaan, että viime vuosina Suomessa on tapahtunut merkittävien muutoksia alueellisessa työttömyydessä. Pohjois-Suomi ei ole enää korkean työttömyyden aluetta, mutta sen sijaan Itä-Suomi on sitä entistäkin enemmän. Uusimaa puolestaan ei enää ole matalan työttömyyden aluetta, mutta Länsi-Suomi on aiempaakin voimakkaammin. Pohjois- ja Länsi-Suomen työttömyyttä vähentää talouden myöätuuli muutenkin kuin tuulivoimatuotannon kasvun myötä. Myös turismi ja kaivosteollisuus kasvattavat Pohjois-Suomen taloutta. Puhtaan energian investoinnit hakeutuvat sinne, missä on saatavilla edullista puhdasta sähköä, eli pitkälti Länsi- ja Pohjois-Suomeen. Länsi-Suomen vahva pienyrityskenttä ylläpitää korkeaa työllisyyttä alueella

Maailmantalouden vaihtelut ovat vuosien mittaan näkyneet Kaustisen seudulla tasaisempana. Seudun elinkeinorakenne on monipuolinen ja pienyritysvaltainen. Globaalien markkinoiden muutokset ovat heijastuneet seudun pieniin yrityksiin yleensä heikommin ja viiveellä. Seudun elinkeinoelämä toimii pääosin alueellisen ja valtakunnallisen kysynnän markkinoilla, mikä myös tasaa aluetalouden vaihteluja. Yritysten kasvusuunnassa olevat investoinnit ennakoivat yritystoiminnan pysyvän vireänä seuraavina vuosina. Seudulla on menestyviä yrityksiä monilla toimialoilla, kuten elintarviketeollisuudessa, metalli- ja konepajateollisuudessa, kierrätystaloudessa ja rakentamisessa.

Suurhankkeiden käynnistyminen tuo taloudellisesti erittäin merkittävän kasvun ja kehityksen mahdollistavan kokonaisuuden. Seudulla ja lähialueilla on valmisteilla, käynnistynyt ja käynnistymässä useita uusiutuvaan energiaan ja biotalouteen perustuvia investointihankkeita, jotka luovat mahdollisuuksia niin alueen yrityksille, asukkaille kuin kunnille. Alueella on vireillä laajasti biotalouteen, biokaasuun ja uusiutuvaan energiaan liittyviä investointeja, kuten biokaasulaitoksia. Biotalous osalta vireillä on lisäksi biohiilituotannon, lannoitevalmistuksen ja erikoiskasvien tuotannon käynnistämiseen liittyviä hankkeita, jotka ovat potentiaalisia lähivuosien kasvualoja.

Uusiutuvaan energiaan ja biotalouteen perustuvat teolliset ekosysteemit ovat seuraava kehitysvaihe. Ekosysteemit kokoavat erilaisia, toisiaan tukevia teollisia toimintoja samaan kokonaisuuteen. Seudun biotalouteen ja uusiutuvaan energiaan liittyvissä hankkeissa on selvitetty laajasti erilaisia teknisiä ja taloudellisia vaihtoehtoja sekä myös sivuvirtoja hyödyntäviä konsepteja. Viimeisimpänä vaiheena on siirrytty ekosysteemien selvitys- ja suunnittelutyöhön seudun kunnissa.

Aurinkosähkövoimalat ja erilaiset uusiutuvan energian hybridipuistot sekä energian varastointiin liittyvät suunnitelmat ja investoinnit ovat aktiivisessa valmistelussa sekä myös osittain siirtymässä luvitus- ja rakentamisaikavaiheeseen.

Valmistelut, selvitykset ja seudun potentiaalinen aktiivinen esille tuominen on selvästi vaikuttanut seudun sisäisten ja ulkopuolisten toimijoiden yhteydenottojen lisääntymiseen sekä valmistelussa olevien investointihankkeiden kasvuun.

Turvallisuuteen, kriisinsietokykyyn, konflikteihin ja varautumisen liittyvät teemat ovat todennäköisesti lähivuosina erittäin merkittävässä osassa niin kuntien, yritysten ja tavallisten kansalaisten arkea. Seutukunta on jo toiminut kuntien ja kylien varautumisessa edellä kävijänä sekä selvittänyt hankkeissaan mm. energian riittävyyttä poikkeusoloissa. Turvallisuuden ja varautumisen sektori tulee nousemaan aiempaa huomattavasti suurempaan merkitykseen ja sen vaikutus ulottuu yhteiskunnan kaikkiin toimintoihin. Turvallisuuspoliittisen tilanteen muutoksen myötä uutena ilmiönä on tullut esiin puolustus- ja kaksikäyttötutotteiden kysynnän suuri kasvu, mikä nähdään mahdollisuutena seudulla, jossa toimii mm. vahvaa elintarviketeollisuutta ja alkutuotantoa.

Seudun kehitysnäkymät 2-3:n vuoden lähiajalle ovat laajemman toimintaympäristön ja maailmantalouden tilanteesta huolimatta myönteiset ja edelleen kasvavat.

Kehitysnäkymien perusteella ei ole tarpeen tehdä suuria muutoksia seutukunnan toiminnalle ja palveluille eikä elinvoimaohjelmaan valituille strategisille painopisteille. Näkymät ovat kuitenkin epävarmat ja mm. investointihankkeiden toteutuminen edellyttää aktiivista valmistelua, vuorovaikutusta, aluemarkkinointia ja vaikuttamista. Strategisia painopisteitä ja etenkin niiden toimenpiteitä päivitetään vuoden 2026 aikana tilanteeseen ja kehitysnäkyymiin vastaaviksi.

Seutukunta selvittää tulevalle 2-3:n vuoden kaudella muun muassa seuraavia uusia teemoja strategisia painopisteitä täydentäen:

- huoltovarmuus-, omavaraisuus- ja turvallisuusnäkökohtien varmistuminen energiaan, liikenteeseen, tietoliikenteeseen, digitaalisiin palveluihin sekä kuntien ja yritysten toimintaan
- yritysten mahdollisuudet puolustus- ja kaksoiskäyttötutotteiden osalta
- biojalostetututannon, datakeskusten ja sähkövarastojen myötä syntyvien teollisuuspuistojen kehittyminen

Kehitysnäkymät pidemmällä ajalla

Seudun kehitysnäkymät pitkällä aikavälillä ovat myönteiset. Suomessa, kuten koko maailmassa, on käynnissä voimakas ja laaja-alainen energiamurros, turvallisuuden ja varautumisen sekä digitalisaation kehitysvaihe.

Uusiutuva energia, omavaraisuus ja huoltovarmuus ovat nousseet tärkeään asemaan niin yksityisellä kuin julkisella sektorilla. Kaustisen seudulla on suuri rooli ja mahdollisuus olemassa olevan potentiaalinsa myötä tuulivoimapuistojen, kaivostoiminnan, bio- ja kiertotalouden, uusiutuvan energian, monipaikkaisuuden, digitalisaation ja tietoliikenneyhteyksien kehittämisessä. **Samat potentiaalit toimivat turvallisuuden, omavaraisuuden ja varautumisen perustana.** Kehityskulkujen edellytyksenä ovat uusiutuvat luonnonvarat ja biomassat, joiden osalta maaseutu metsineen, peltoineen ja toimialoineen on luonnollisesti vahvoilla. Ilman maaseutua vihreää siirtymää ei voida toteuttaa, jolloin kehityskulku nähdään maaseudulle mahdollisuutena ja menestystekijänä. Nähtävissä on, että Kaustisen seutukunta muodostaa tulevaisuudessa vetovoimaisen alueen erityisesti uusiutuvan energian osalta.

Maaseudun rooli on monipuolistumassa ja tuotannon jalostusarvoa on mahdollista kasvattaa. Suomalainen maaseutu tulee olemaan keskeinen toimija uusiutuvan energian tuotannossa ja myös hyödyntämisessä sekä perusta omavaraisuuden ja varautumisen kehittämiseen. Suurhankkeet saavat aikaan käänteentekevän

sysäyksen koko seudun kehitykselle. Vaikutukset tulevat olemaan erittäin merkittävät alueen elinkeinoelämälle ja kunnille sekä koko seudun pito- ja vetovoimalle.

Digitalisaation sekä nopeiden ja toimintavarmojen tietoliikenneyhteyksien merkitys on korostunut entisestään. Julkisten palvelujen digitalisaatio ja palvelujen sähköistäminen parantaa palvelujen saavutettavuutta ja julkisen talouden kustannustehokkuutta. Digitalisaatio edellyttää kuitenkin vakaita, nopeita ja turvallisia tietoliikenneyhteyksiä seudulla sekä laajasti koko Suomessa ja Euroopassa. Tietoliikenneyhteyksien kattavuus ja saatavuus yrityksille, TKI-toimijoille ja asukkaille on kriittinen menestystekijä digitalisaatioon perustuvalle kehitykselle. Kattavat, nopeat ja turvalliset yhteydet mahdollistavat julkisen ja yksityisen sektorin digi- ja etäpalvelut. Kuntien yhteinen digistrategia ohjaa kuntien ja seutukunnan digipalveluiden kehittämistä. Samaan teemaan liittyy myös monipaikkaisuuden ja erilaisten etätyön ja -yrittäjyyden mallien kasvu. Maaseutu tarjoaa jatkossa realistisen vaihtoehdon työskennellä sellaisissa työtehtävissä, joita voidaan suorittaa tietoverkon kautta.

Seudulla on vahva aineeton ja aineellinen kulttuuriperintö. Kansanperinne (kulttuuri, musiikki, hyvinvointi) sekä alueen turvallisuus, rauhallisuus, luonto ovat mahdollisuuksia vastata elämys- ja luontomatkailun sekä vastuullisten matkailupalveluiden kysynnän kasvuun. Suurena mahdollisuutena seudun matkailun, tunnettuuden ja palvelujen kehittymiselle nähdään Unescon aineeton kulttuuriperintö -status. Unescon aineeton kulttuuriperintö -status tuo mahdollisuuden luoda uusia kestäviä matkailukonsepteja ja lisätä vastuullista matkailua. Se vahvistaa myös kansainvälisiä verkostoja.

II Seudun kehittämisen painopisteet

Seudun Elinvoimaohjelma ohjaa Kaustisen seutukunta –organisaation suunnittelu- ja kehittämistyötä sekä palvelutoimintaa. Vuosittaisessa toiminta- ja taloussuunnitelmassa elinvoimaohjelman visiot, tavoitteet ja strategiset kehittämisteemat toimenpiteineen ovat lähtökohtana seudun kehittämisen painopisteiden määrittelyssä (osa A) ja seutuorganisaation toimintasuunnitelmassa (osa B). Painopisteillä asetetaan vuosittaiset kehittämistoiminnan ydinkohdat.

Seudun kehittämisen painopisteet vuodelle 2026 on määritelty ottamalla huomioon edellä kuvatut seudun tilanne, haasteet ja mahdollisuudet sekä seudun Elinvoimaohjelma 2022-2026. Elinvoimaohjelma ohjaa vuosittaisten TTS:n sisältöjen valmisteluja. TTS:n valmistelussa voidaan ottaa huomioon myös esiin nousevat haasteet ja mahdollisuudet, joita ei ole voitu ennakoida Elinvoimaohjelman valmistelun yhteydessä.

Seudun kehittämisen visiona on, että Kaustisen seutu on muutoksissa menestyvä, yhdessä tekemisen, onnellisten ihmisten ja vahvan yrittäjyyden maaseutu. Seutu on uusiutuvia luonnonvaroja jalostava, energiaa vastuullisesti tuottava, luonnon ja kulttuurin mahdollisuuksia kestävästi hyödyntävä ja digitalisaation mahdollisuuksia tehokkaasti soveltava maaseutu.

Seudun tavoitetilä vuodelle 2026 on, että seudun elinvoimatekijät (kasvu-, veto- ja pitovoima) houkuttelevat uusia asukkaita ja yrityksiä.

Elinvoimaohjelman Strategisten kehittämisteemojen toimenpiteiden painopisteet vuonna 2026 ovat seuraavat:

Teema 1: Uusiutuvan energian ja biotalouden seutu

- Seudullisen bio- ja kiertotalousohjelman päivittäminen ja jalkauttaminen osana uutta strategista kehittämisohjelman valmistelua vuosille 2027-2031
- Uusiutuvan energian sekä bio- ja kiertotalousosaamisen kehittäminen
 - Biokaasun tuotantoon ja jalostamiseen liittyvien osaamisvajeiden paikkaaminen - (Biokaasuklinikka-hankkeen toteutus)
 - Erilaisten uusiutuvien energiatuotantomuotojen integraatio, ekosysteeminen ajattelu sekä edunvalvonta ja invest-in –toiminnan kehittäminen
- Seudun kaikki kunnat kattava vaihtoehtoisten käyttövoimien ja polttoaineiden lataus- ja tankkausverkoston kehittäminen (mm. biodiesel, biokaasu, sähkö, vety) – selvityksen jälkeiset toimet
 - Testaus- ja pilotointilaitteistoihin kohdistuvat hankkeet
- Uusiutuvan energian sekä bio- ja kiertotalouden investointihankkeiden edistäminen tarkoituksenmukaisilla tavoilla
- Laaja-alaista tarkastelua ja selvitystyötä liittyen bio- ja kiertotalouteen sekä uusiutuvan energian tuotantoon ja käyttöön
 - Erilaisten uusiutuvien energiatuotantomuotojen integraatio ja ekosysteeminen ajattelu (bioenergia, vety, tuuli, aurinko, varastointi, biohiili)
- Digitaalisuuden ja langattomien ratkaisuiden hyödyntäminen
 - Biokaasuklinikka-hankkeessa toteutetun tekoälyagentti BAIA:n jatkohyödyntäminen projektisuunnitelman mukaisesti
- Yhteistyöverkostojen kehittäminen ja yhteistyön aktivointi (yritykset, korkeakoulut) - vuorovaikutteisuus
- Viestintä seudullisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti

Teema 2: Digitaalinen ja älykäs seutu

- Verkkoinfrastruktuuria ja digitaalisia palveluita kehitetään edelleen Kase Smart Countryside – ohjelmakokonaisuudessa
 - Laajennetaan erityisesti valokuituyhteyksiä ja parannetaan niiden kattavuutta kunnissa
 - Hankitaan aktiivisesti ulkopuolista kehittämis- ja investointirahoitusta
- Suomen houkuttelevin digiseutu - Kaustisen seudun digistrategia 2028 toteuttaminen
- Hakeudutaan aktiivisesti pilottialueeksi digitalisaatioon soveltamiseen, hyödyntämiseen ja kehittämiseen liittyen hyödyntäen olemassa olevia yhteistyöverkostoja mm. Yliopistojen ja muiden TKI-toimijoiden kanssa
 - Kansalliset pilotit, kansainväliset (EU) pilotit
- Digitalisaation hyödyntäminen eri toimialoilla, erityisesti kulttuurin, liikunnan, luovien alojen ja matkailun digitaalinen sisällöntuotannon tukeminen
 - Hyödynnetään hankkeissa kuten ANSEL ja KASE Virse toteutettavia digitaalisia ratkaisuja ja vahvistetaan yritysten, yhteisöjen ja kehittäjien yhteistyötä digitaalisten sisältöjen tuottamisessa.
- Jatketaan kyläradio-konseptin kehittämistä ja kyläradioiden käyttöä osana varautumista mahdollisuuksien mukaan ja yhteistyössä kuntien ja kyläyhteisöjen kanssa.

Teema 3: Yrittäjyyden, työpaikkojen ja verkostojen seutu

- Vahva ja monipuolinen suurhanketoimintaa hyödyntävä elinkeinotoiminta:
 - Suurhankkeiden hyödyntäminen seudun yritysten kasvuksi, tiedon ja vaikutusten lisääminen, palvelujen kehittäminen ja tuottaminen
 - Toimialojen uudistumisen tukeminen
 - Uusien investointimahdollisuuksien tunnistaminen ja investointien houkuttelu alueelle
 - Teollisten ekosysteemien selvittäminen ja kehittäminen alueella mm. Kuntien kaavoitustoimintaa tukien
 - Muiden alueiden merkittävien investointihankkeiden seuraaminen, synergioiden tunnistaminen ja niistä viestiminen alueen yrityksille ja muille toimijoille
 - Uusien mahdollisuuksien tunnistaminen ja niiden mahdollisuuksien tiedottaminen alueen yrityksille
- Työvoiman osaamisen ja verkostoitumisen avulla saatava kasvu:
 - Alueellisten työllisyydenhoidon toimintamallien ja verkostojen jatkokehittäminen
 - Työllisyyspalvelujen kehittäminen: työllisyyttä edistävät palvelut
 - Työllisyyden parantaminen yhteistyössä verkostokumppaneiden kanssa
 - tiivis yhteistyö kuntien, työllisyysalueen, Soiten ja koulutusorganisaatioiden kanssa
 - Nuorten ja täsmätyökykyisten työllistymisen edistäminen
 - Kunnille, yrityksille ja muille työnantajille työllisyyden ja rekrytoinnin asiantuntija-apua
 - Toimenpiteiden kehittäminen kuntien työttömyysetuuksien maksuosuuksien pienentämiseksi
 - Osaavan työvoiman saatavuuden edistäminen
- Yrittäjyyden, osaamisen ja verkostoitumisen avulla saatava kasvu:
 - Yritysverkostojen syntymisen aktivointi, kehittäminen ja tukeminen hyödyntäen digitaalista palvelualustaa ja hyödyntämällä asiantuntijapalveluita sekä koulutusta
 - Palvelualustojen kuten suurhanketoimisto.fi kehittäminen sekä IPR-oikeuksien hallinta. esim. palvelun laajentaminen Arctialin hankkeelle
 - Matkailualan mahdollisuuksien edistäminen
 - Kulttuuri-, tapahtuma-, luonto- ja työmatkailu

- Unesco aineettoman kulttuuriperinnön listaus – kaustislaisen viulunsoiton hyödyntäminen matkailupalvelujen kehittämisessä
- Toimintaympäristöjen edunvalvonta:
 - Elinkeinoille sekä välttämättömän että mahdollisuuksia luovan infrastruktuurin ja toimintaympäristön kehittäminen: tieverkosto, logistiikka, energiainfra ja tietoliikenneyhteydet
 - Alueen ja sen mahdollisuuksien näkyvyyden parantaminen

Teema 4: Kulttuurin, luonnon ja onnellisten ihmisten seutu

- Pitovoimainen seutu
 - Mahdollistetaan työn tekeminen kotiseudulla mieleisellä tavalla - etätyön ja hybridityön edistäminen ja tukeminen, laajempaan näkökulmana tietotyö
 - Julkisia ja yksityisiä palveluita kehitetään siten, että ne ovat saatavilla lähellä, nopeasti ja vaivatta –sujuva arki
 - Palveluiden tasavertaista saavutettavuutta parannetaan jalkautumalla ja hajautetuilla toimintamalleilla: erityisesti työllisyyspalveluissa varmistetaan hyvien toimintamallien jatkuminen.
- Valovoimainen ja vetovoimainen seutu
 - Aluemarkkinointia ja viestintää kohdennetaan seudun vahvuuksiin
 - Alueen kohteiden, tapahtumien ja palveluiden saavutettavuutta parannetaan digitalisaatiota ja virtuaalisuutta hyödyntäen, erityisesti erä- ja kalastusmatkailun osalta
 - Elävää perintöä tuotteistetaan matkailu- ja tapahtumatuotteiksi yhdessä elinkeinoelämän ja muiden sidosryhmien kanssa